

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
“Goce Delcev” University – Stip
Факултет за образовни науки
Faculty of Educational Sciences

UDK 378 (497.7)

ISSN 1409-9187

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ANNUAL MISCELLANEOUS
COLLECTION

Штип – Stip
2012

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES**

За издавачот

проф. д-р Никола Смилков

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
Проф. д-р Никола Смилков
Доц. д-р Кирил Барбареев
Проф. д-р Блаже Китанов
Проф. д-р Кирил Цацков

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Liljana Gudeva, Ph.D.
Prof. Nikola Smilkov, Ph.D.
Ass.Prof. Kiril Barbareev, Ph.D.
Prof. Blaze Kitanov, Ph.D.
Prof. Kiril Cackov, Ph.D.

Редакциски одбор

Проф. д-р Ленче Милошева
Проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
Асс. д-р Билјана Попеска
Проф. д-р Владо Петровски
Проф. д-р Снежана Мирасчиева
Проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева
Проф. д-р Виолета Николовска

Editorial staff

Prof. Lence Miloseva, Ph.D.
Prof. Snezana S. Veselinovska, Ph.D.
Ass. Biljana Popeska, Ph.D.
Prof. Vlado Petrovski, Ph.D.
Prof. Snezana Mirascieva, Ph.D.
Prof. Emilija P. Gorgeva, Ph.D.
Prof. Violeta Nikolovska, Ph.D.

Одговорен и главен уредник

Проф. д-р Соња Петровска

Managing editor

Prof. Sonja Petrovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Виш лектор м-р Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska- Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova, M.A
(English)

Лектура

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Виш лектор м-р Снежана Кирова
(англиски јазик)

Lecture

Danica Gavrilovska- Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova, M.A
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за образовни науки
Крсте Мисирков бб
п.фах 201, 2000 Штип
Р.Македонија

Address of the editorial office
Goce Delcev University – Stip
Faculty of educational sciences
Krste Misirkov b.b.,
PO box 201, 2000 Stip,
R Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

РАСКАЗИТЕ-ЗАПИСИТЕ НА АЦО ШОПОВ проф. д-р Блаже Китанов STORYES- NOTES OF ACO SHOPOV Ph.D Blaze Kitanov	7
ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ ОД АГОЛОТ НА МЕНАџЕРОТ ВО УЧИЛИШТЕТО проф.д-р Снежана Мирасчиева PROFFESIONAL DEVELOPMENT OF THE TEACHERS FROM THE ANGLE OF SCHOOL MENAGERS Ass. Prof. Snezana Mirascieva, Ph.D.	19
КРИЗА И КРИТИКА НА УЧИЛИШТЕТО ВО 20 ВЕК проф.д-р Соња Петровска CRISIS AND CRITIQUE OF SCHOOL SYSTEM IN 20-TH CENTURY Prof. Sonja Petrovska, Ph.D.	31
МАНИФЕСТАЦИЈА, МЕРЕЊЕ И ВРЕДНУВАЊЕ НА БРЗИНАТА КАЈ ДЕЦА НА ШЕСТГОДИШНА ВОЗРАСТ асс.д-р Билјана Попеска, проф. д-р Орце Митевски MANIFESTATION, MEASUREMENT AND ASSESSMENT OF SPEED AT 6 YEARS OLD CHILDREN Ass. Biljana Popeska, Ph.D., Prof. Orce Mitevski, Ph.D.	43
УМЕТНОСТ НА МАРГИНИТЕ проф.д-р Виолета Николовска ART OF THE MARGINS Prof.Violeta Nikolovska, Ph.D.	53
ВМРО (Обединета) ВО ШТИП МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ проф.д-р Кирил Цацков	63
ЛИЧНОСТА НА НАСТАВНИКОТ И АТМОСФЕРАТА ВО ОДДЕЛЕНИЕТО асс. д-р Деспина Сивевска TEACHER PERSONALITY AND CLASSROOM CLIMATE Ass. Despina Sivevska, Ph.D.	69

**МУЛТИКУЛТУРИЗАМ-ЕТНИЧКИ КОНФЛИКТ КАКО
ОПШТЕСТВЕН ФЕНОМЕН- ПРИЧИНИ И АНАТОМИЈА НА
КОНФЛИКТОТ**

асс. м-р Даниела Коцева, проф. д-р Владо Петровски

**MULTIKULTURE- ETHNIC CONFLICT AS A SOCIAL
PHENOMENON-ANATOMY AND CAUSES OF CONFLICT**

ass. M.A Daniela Koceva, PhD. Vlado Petrovski77

**ПРИМЕНА НА НАСТАВНИТЕ СРЕДСТВА ВО НАСТАВАТА ПО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ**

м-р Ленче Насев

USE OF LEARNING MEDIA IN MUSIC EDUCATION

Lence Nasev, M.A.....85

**РИЗИЧНО И ИМПУЛСИВНО ОДНЕСУВАЊЕ, ДЕПРЕСИЈА КАЈ
АДОЛЕСЦЕНТИ, НИЗ ПРИЗМА НА NEUROIMAGING СТУДИИ
НА РАЗВОЈ НА МОЗОК**

проф.д-р Ленче Милошева, д-р Владимир Милошев

**RISK AND IMPULSIVE BEHAVIOR, DEPRESSION AMONG
ADOLESCENTS THROUGH THE PRISM OF NEUROIMAGING
STUDIES OF BRAIN DEVELOPMENT**

Prof. Lence Miloseva, Ph.D., Vladimir Milosev, MD.....95

КОМПЕТЕНЦИИ НА НАСТАВНИКОТ МЕНАџЕР

проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева, Татјана Атанасоска

TEACHER COMPETENCES MENAGER

Prof.Emilija Petrova Gorgeva, Ph.D., Tatjana Atanasoska117

**КАКО И ЗОШТО ДА СЕ ВКЛУЧИ ЕКОЛОШКОТО
ВОСПИТАНИЕ НА ЧАСОВИ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК КАКО
ВТОР СТРАНСКИ ЈАЗИК?**

**проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска, проф.м-р Снежана
Кирова**

**HOW AND WHY SHOULD ENVIRONMENTAL EDUCATION BE
INCORPORATED INTO TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN/
SECOND LANGUAGE**

**Prof.Snezana Stavreva Veselinovska, Ph.D., Prof. Snezana Kirova,
M.A.....125**

УДК: 94(497.7)“1924”(049.1)

Стручен труд
Professional paper

ВМРО (ОБЕДИНЕТА) ВО ШТИП МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ

проф. д-р Кирил Цацков

Апстракт

Иако со определени временски и просторни координати, сепак актуелноста и предизвикот на темата не престанува да ги поттикнува интересите и денес. Затоа се наметнува потреба за расветлување и обработка на штипскиот регион, како неделив дел од Македонија, во периодот помеѓу војни. Во трудот е даден посебниот придонес на членовите на организацијата и нејзината револуционерна активност во борбата за самостојна македонска држава. Дадени се имињата на членовите на ВМРО (Об.) во Штип и Штипско. Мноштвото историски настани во кои е содржано богатото искуство од минатото претставува цврста основа и неопходен услов за создавање на иднината.

Клучни зборови: *манифест, организација, политичко начело, самостојување.*

Манифестот од 6 мај 1924 година, можеби, беше вистинскиот момент кога за првпат бил направен обид по долг временски интервал да се направи обид конечно Македонското револуционерно движење од сите три дела на Македонија да се обедини во една посилна и поорганизирана револуционерна сила, која ќе се бори за независна и самостојна Македонија. Потпишувањето на Манифестот во суштината значело обединување на силите на Македонското национално ослободително движење во склад со новонастанатите политички, економски и географски услови на распарчениот македонски интегритет. Ова внесе и нов квалитет во борбата на македонскиот народ за својата слобода, изразен преку поврзувањето на Македонското револуционерно движење со прогресивните национални сили на Балканот, а пред сè со Коминтерната и меѓународното комунистичко движење.

Кога веќе стремежот на македонскиот народ за слободен живот добил конкретна форма, а неговите идеали создале услов за своја персонификација, не се чекало долго време на очекуваните реакции на бугарскиот двор, реакционерните буржоаски кругови и високите воени кругови да го потпишат овој договор и да го спречат неговото оживотворување. Најпрвин Дворот извршил силен притисок врз Тодор Александров и Александар Протогеров да ги повлечат своите потписи од Мајскиот манифест, кои тоа го сториле. Со промените во политичкиот и економскиот систем во Бугарија во 1924 година дошло до масовно прогонување на Македонците, особено во пиринскиот дел.

Поради тоа, познати македонски револуционери емигрирале во странство напуштајќи ја Бугарија. Истото се случувало со Македонците и во останатите балкански држави Србија и Грција. Многу од нив нашле погодни услови за живеење особено во големите метрополи во Западна Европа. Но, сепак, би го издвоиле главниот град на Австрија Виена којшто за кратко време станал центар на македонското национално револуционерно и ослободително движење.

Впрочем, било тешко да се уништат идеите, целите и задачите на Манифестот. Поголемиот број на македонското национално дело од сите три дела на Македонија биле оформени со неговото ткиво и како резултат на тоа дошло до формирање на ВМРО (Об) во Виена од 1 до 11 октомври 1925 година. Така се нарече за да се истакне поврзаноста и континуитетот со старата ВМРО на Гоце Делчев. Со додавката Обединета се укажувало на неопходноста на обединување и сплотување на сите прогресивни сили на македонскиот народ кои се стремеле и се бореле за негово ослободување врз платформата на Мајскиот манифест од 1924 година. Во програмата што ја донела ВМРО(Об.) стоело дека таа се определува за извојување на слободна и независна Македонија во нејзините етнографски граници, како самостојна политичка единица, која како рамноправна членка би влегла во идната балканска федерација. Таа си поставила задача да прерасне во масовно народно движење за обединета Македонија и успеала да ја прошири својата мрежа во сите три дела на Македонија¹. „Основачката конференција работела 11 дена. На 9 октомври бил избран Централен комитет од пет луѓе. Во него влегле: Димитар Влахов, Ѓорѓи Јанков, Христо Јанков и Димитар Арнаудов. Едно место било оставено за претставник на групата од Вардарска Македонија, што подоцна го пополнил Панко Брашнаров, Поп Томов, Ризо Ризов и Павел Шатов“².

За реализирање и популаризирање на своите програмско-политички начела, ВМРО(Об.) издавала и свои весници: „Балканска федерација“ и „Македонско дело“. За сериозноста и амбициите на раководството на ВМРО(Об.) кон овие весници зборува податокот дека „Балканска федерација“ била редактирана и печатена на француски и германски јазик и на јазиците на сите балкански земји. „Балканска федерација“ излегувала од 1924 до 1932 година. Другиот весник „Македонско дело“ како гласило на ВМРО(Об) излегувал двапати месечно, отпрвин во Виена, а потоа во Париз.

Интересна е вистината дека КПЈ и покрај сугестијата од Коминтерната да ја прифати и да ја помага оваа организација, потоа и покрај ветувањето на КПЈ дека ќе го стори тоа, сепак комунистите од Вардарскиот дел на Македонија не само што ќе покажат индолентност кон оваа организација, туку во некои моменти дури и ќе ја бојкотираат. По формирањето на ВМРО(Об.) во Виена, набргу и во Вардарска Македонија, во есента 1925 година во Велес било свикано Основачко собрание на обласната конференција на ВМРО(Об.).

1) Александар Трајанов (2005): Историја на Македонија, Скопје, 498.

2) ВМРО (Об), „Документи и материјали“, Книга I, Скопје, 1991 година, стр.22.

На „Конференцијата учествувале 20 делегати од Штип, Царево Село (Делчево), Струмица, Прилеп, Куманово, Кавадарци и Скопје“.³ На оваа обласна конференција од Штип присуствувале: Димче Зографски, Пано Гудинаков (Црн Пано) и Илија Воинов. Веднаш по одржувањето на конференцијата започнале да се реализираат нејзините програмски начела од кои меѓу најважните активности било ширењето, осамостојувањето и создавањето на организациони единици на ВМРО(Об.) во другите градови на Македонија.

Меѓу првите во кои се формирала ВМРО(Об.) не случајно бил градот Штип. Покрај близината до Велес, за ова придонесла и долгогодишната соработка на прогресивните сили на овие два соседни града. Поради тоа, уште во текот на 1926 година во градот биле формирани организациони единици на ВМРО(Об.) и групи кои имале задача за ширење и популаризирање на идеите на оваа организација. Членовите на овие групи најчесто биле познати активисти и поранешни борци од страна на ВМРО, или луѓе со забележливи прогресивни сфаќања, блиски до идеите на Комунистичката партија на Македонија. Токму и затоа, уште во текот на 1926 година во Штип биле создадени повеќе групи, иако точниот број на членовите со сигурност не се знае.

Според сеќавањето на Димче Зографски, еден од најзаслужните за популаризирање на оваа организација во Штип, попознати активисти во градот биле „Милан Поповски - фурниџија, Славко Кангалов - јорганџија, Јордан Инџикаров - ноќен чувар на дуќани, Никола Бумбаров - чевлар, Јове Јовев - падар, Моне Самоников - земјоделски работник, Крум Ефремов - тенекеџија, Милан Тодоров, Ристо Шопов, Глигор Патраклиев, Пано Гудинаков и други“.⁴

Впрочем, за некаква поинтензивна активност на ВМРО(Об.) во градот не може да се зборува, освен некои форми на агитација и пропаганда, најчесто изразени преку растурањето на „Балканска федерација“ и „Македонско дело“.

Оттука, за други поконкретни резултати не може да стане збор. Можеби, за тоа придонесува и отсуството на посебен раководен орган на Организацијата во Штип, бидејќи со неа се раководело директно од врвовите на партиската организација. По групите и на состаноците најчесто се раководело директно од врвовите на партиската организација. По групите и на состаноците најчесто се разговарало за дотогашните искуства на Македонското револуционерно движење, за бескрупулозните форми на асимилација во поделената Македонија.

Без разлика на скептицизмот и односот на КПЈ спрема ВМРО(Об.), сепак, организацијата и покрај сите бескрупулозни форми да го спречат нејзиното влијание меѓу народот таа даде свој вреден придонес за зајакнувањето на позициите на КП. Од поконкретните акции на ВМРО(Об.) во Штип најчесто се споменуваат: учеството на нејзините членови во демонстрациите против диктаторскиот режим на Матковиќ и Каламатиевиќ во 1926 година и бојкотот на изборите во 1927 година. По сменувањето на големиот жупан Добрица Матковиќ

3) ЦК на ВМРО (Об.), „Предавници на македонското дело“, Скопје, 1983 година, стр.3

4) Тодор и Димче Зографски, КПЈ и ВМРО(Об.) во Вардарска Македонија во периодот од 1920 до 1930 година, Скопје, 1974, стр.162.

од својата функција и ослабувањето на позициите на Михајло Каламатиевиќ, во Штип и Штипско се создадоа поволни услови за политичко дејствување.

Во Штип е одржан состанок со претставници од Радовиш, Берово и Делчево. Веднаш на тој состанок биле предложени за можни кандидати и тоа: Димитар Караца и д-р Благој Тошанов – лекар од Штип, Стојмир Трајков од Радовиш, Илија Данев - чевлар од Штип.

Меѓутоа, режиските политички партии служејќи се со најпримитивни методи, закани, убиства, протерувања, затворања, физички и духовни малтретирања не дозволија обелоденување на оваа листа. Поради тоа штипската партиска организација и ВМРО(Об.) со својата форма на дејствување преку бојкотирање на изборите и пропаганден матрејал да не се гласа за кандидати за големосрпскиот режим.

Шестојануарската диктатура од 1929 година, кралот Александар Караѓорѓевиќ ги распуштил сите политички партии најстрога била прогонувана секоја демократска, прогресивна и национална појава на македонскиот народ и потполно го задушил политичкиот живот во овој дел. Шестојануарската диктатура и теророт кои биле главно обележје на животот на Брегалничкиот округ, посебно во Штип, ја достигна својата кулминација. Покрај другите политички последици диктатурата во Штип се почувствувала и во сферите на образованието, меѓу другото и со укинувањето на Полната гимназија во градот.

Треба да се каже и тоа дека ВМРО(Об.) во Штип меѓу своите членови имала и студенти што студирале во Белград и во Загреб и не само тоа, некои од нив биле и раководители на групи. Таков бил, на пример, студентот по економија во Загреб, Бојан Санев. Меѓутоа, и покрај не многу забележливите резултати, сепак и тоа било доволно носителите на власта на српскиот режим жестоко да се пресметуваат со членовите на ВМРО(Об.). Така, на пример, „При фаќањето на еден курир кој пренесуваше пропаганден материјал на ВМРО(Об.) бил ликвидан без суд, во Делчево, а само поради еден број на *Македонско дело*, што е најден при еден претрес во дуќанот на чевларот Шеќеринов, судот ги осудува и него и неговиот работник, Димче Митев, на 4 години робија“.⁵

Но и покрај сè, треба да се нагласи дека Штип во 1926 и 1929 година имал важно значење за ширењето на идеите на оваа организација. Ова го потврдува и податокот дека Обласниот комитет на ВМРО(Об.) бил на мислење дека писмената кореспонденција на организацијата ќе се одвива само преку Скопје и Штип, а печатените материјали преку пунктови од Белград и Загреб да се доставаат до Скопје, Велес и Штип.

Со големите провали во 1929 година, во овој дел на Македонија престанува организираната и легална дејност на организацијата ВМРО(Об.). „Членовите кои останале незафатени од апсењата се повлекле од работата во оваа организација, така што нејзиното влијание среде националното угнетените маси по 1929 година, така речиси повеќе не се чувствувало“.⁶

5) Исто, стр 164.

6) Пачемска Д, (1985) „ВМРО (Об.)“ Скопје, стр 99.

Во своето десетгодишно постоење ВМРО (Об.) во Штип, остави белег во политичкиот живот во градот и даде свој придонес за зајакнувањето на прогресивните и револуционерни сили чиешто резултати ќе бидат видливи во идните настани, а посебно оние по априлската војна од 1941 година.

Литература

- Д-р Стојановски, А и др., (1988) Историја на македонскиот народ (1988).
Македонска книга, Скопје, 54.
- Мартулков, А (1964) Моето учество во револуционерните борби во Македонија.
29.
- Едровски Н. (1964). Штип меѓу двете светски војни, Astibo: монографија 13.
- Цацков, К (2002). Штипскиот регион меѓу двете светски војни, 2 – август, 44.